

УДК 343.98

Владлена Олександрівна ПРИХОДЬКО,

викладач кафедри криміналістики та судової експертології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4408-6948>

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ОБЛІКІВ МВС УКРАЇНИ

Питання про правові підстави використання криміналістичних обліків в ході розслідування кримінальних правопорушень є дуже важливим, оскільки має здійснюватися на законних підставах та у суворій відповідності до загальних засад кримінального провадження. В той же час, досконале правове забезпечення функціонування криміналістичних обліків, стає запорукою дотримання основних принципів інформаційно-довідкового забезпечення розслідування злочинів – законності, ефективності, безперервності та своєчасності забезпечення інформацією, а також захищеності інформації.

В результаті реформування системи Міністерства внутрішніх справ було створене нове профільне відомство – Національна поліція України (далі – НП), підрозділам якої, зокрема Департаменту інформаційно-аналітичної підтримки (далі – ДІАП), належить компетенція щодо адміністрування та забезпечення функціонування інформаційно-пошукових систем. Поряд із цим, не варто забувати й про Експертну службу та Департамент інформатизації МВС України, що стали відокремленими від структури НП України, але до їх основних завдань також належить забезпечення функціонування інформаційно-пошукових систем, обробка персональних даних у межах повноважень, визначених законом, забезпечення режиму доступу до інформації тощо.

Нормативно-правове забезпечення діяльності новостворених підрозділів оновилося, а відповідні законодавчі нововведення відобразилися, безпосередньо, на правовому регулюванні криміналістичних обліків, що ними ведуться.

Правовими підставами створення та функціонування криміналістичних інформаційних систем МВС України та Національної поліції є відповідні положення законів України, постанов Кабінету Міністрів, а також відомчих й міжвідомчих наказів й інструкцій.

Загальні правові положення використання криміналістичних обліків у розслідуванні злочинів викладені у законах України «Про інформацію», «Про захист персональних даних», «Про Національну програму інформатизації», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах». Законами України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Державну прикордонну службу України», передбачено право правоохоронних органів створювати та використовувати інформаційні системи для виконання покладених на них завдань.

Так, ст. 25 закону України «Про Національну поліцію» визначені повноваження поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень шляхом здійснення інформаційно-аналітичної діяльності, безпосередньо. Поліції надано право: - формувати бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України; - користуватися базами (банками) даних Міністерства внутрішніх справ України та інших органів державної влади; - здійснювати інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу; - здійснювати інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями.

Більша частина криміналістичних обліків є прямо передбаченою законом України «Про Національну поліцію». А саме, стаття 26 Закону визначає перелік баз даних, які формуються поліцією з метою здійснення своїх повноважень. До їх числа належать бази даних (криміналістичні обліки) стосовно: 1) осіб, щодо яких поліцейські здійснюють профілактичну роботу; 2) кримінальних та адміністративних правопорушень, осіб, які їх учинили, руху

кримінальних проваджень; 3) обвинувачених, обвинувальний акт щодо яких направлено до суду; та інші.

Закріплення на законодавчому рівні здійснення поліцією інформаційно-аналітичної діяльності, її повноважень у цій сфері, переліку баз даних (криміналістичних обліків), а також відповідальності за протиправне використання інформаційних ресурсів є позитивним нововведенням у правовому регулюванні зазначеної сфери у порівнянні з попереднім станом нормативно-правового забезпечення.

На рівні законів розглядаються питання про функціонування певної галузі чи відомства із зазначенням їх права чи обов'язку щодо створення та функціонування інформаційних систем з метою забезпечення виконання своїх завдань. Правоохоронним органам надається право створювати криміналістичні бази (банки) даних, що сприяють у розслідуванні злочинів та у здійсненні оперативно-розшукової діяльності.

Нормативні акти нижчого рівня – накази, положення й інструкції, видаються у межах певного відомства, органу (служби) та підрозділу для організації та регулювання облікової діяльності. Саме вони детально регламентують функціонування певного виду обліку. Серед таких нормативно-правових актів є такі, що: 1) регулюють діяльність певного підрозділу чи служби; 2) регулюють певний вид обліку.

До першої групи підзаконних нормативно-правових актів відносяться такі, як: Положення про Департамент інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України та Положення про Експертну службу МВС України.

До другої групи належать ті, що регулюють певні види криміналістичних обліків: Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України», Положення про автоматизовану інформаційну систему оперативного призначення єдиної інформаційної системи МВС, Інструкція з формування та ведення інформаційної підсистеми «Гарпун» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»; Порядок доступу до відомостей персонально довідкового обліку єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України; Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України, Інструкція про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України; Інструкція про порядок формування та використання автоматизованого обліку генетичних ознак людини та деякі інші. У них є детально наведеними завдання обліків, форми і способи відображення інформації в облікових одиницях, їх структура та система, а також порядок надання доступу до інформаційних масивів. Наявність інструкцій з регулювання порядку формування певних видів криміналістичних обліків забезпечує досконале правове регулювання кожної ланки облікової діяльності.

Сучасний стан нормативно-правового забезпечення функціонування криміналістичних обліків (баз даних) дає підстави для висновку про те, що сформувалась солідна правова база, яка регламентує обліково-реєстраційну діяльність.

Нормативно-правові акти, що регламентують інформаційну діяльність, поділяються на три групи. Закони, постанови Кабінету Міністрів та укази Президента відносяться до першої групи. В них мова йде про необхідність і доцільність ведення в певному відомстві облікової діяльності. Відомчі накази й інструкції, що регламентують діяльність певної служби та визначають види криміналістичних обліків, які формуються та функціонують у їх структурі, відносяться до другої групи. До третьої групи належать накази й інструкції, в яких закріплено створення та функціонування певних криміналістичних обліків.

Нормативно-правове забезпечення обліково-реєстраційної діяльності потребує подальшого вдосконалення шляхом затвердження інструкцій з регулювання порядку формування кожного виду криміналістичного обліку, а також оновлення тих актів, які регламентують функціонування обліків експертної служби МВС України.

Одержано 15.10.2018

УДК 343.01

Ігор Васильович РИБІН,

провідний фахівець з організації наукової роботи
відділу забезпечення діяльності центру Харківського
науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ МАТЕРІАЛІВ ПРАЦІВНИКАМИ ЕКСПЕРТНИХ ПІДРОЗДІЛІВ, КУРСАНТАМИ, СТУДЕНТАМИ, АСПІРАНТАМИ ТА СЛУХАЧАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ

Науково-дослідна та інноваційна робота працівників експертних підрозділів, курсантів, студентів, аспірантів та слухачів закладів вищої освіти МВС України є найважливішим аспектом формування особистості фахівця високої кваліфікації.

Написання наукових статей, формування криміналістичної методики неможливе без проведення певних, навіть найпростіших, досліджень. Практичний працівник, який займається науковою роботою або курсант спочатку самостійно визначає тему дослідження та особисто контролює терміни виконання. Витрачаючи свій вільний час, вони розвивають такі важливі якості, як творче мислення, відповідальність та вміння відстоювати власну точку зору.

При виборі напрямку наукової роботи потрібно врахувати, що тема роботи повинна бути:

- а) актуальною як з практичної, так і з теоретичної точок зору;
- б) посиленою для виконання;
- в) перспективною для подальшого продовження роботи в цьому напрямку;
- г) достатньо забезпеченою відповідним первинним матеріалом;
- д) цікавою для дослідника, що стимулює пошукову ініціативу.

Написання наукової статті або формування криміналістичної методики вимагає передусім чіткого уявлення про рівень розробки досліджуваної теми. Ось тому потрібно ознайомитись із основною літературою, що стосується обраної теми (монографії, статті і т.п.). У пошуках цієї літератури допоможуть систематичний та алфавітний збірники, а також різноманітні бібліографічні покажчики.

Криміналістична методика це розділ науки криміналістики, який являє собою систему наукових положень і розроблених на їх основі рекомендацій, що забезпечують оптимальну організацію розслідування та запобігання окремим видам злочинів [2].

Одним з принципів формування криміналістичної методики є вивчення і використання передового досвіду практики.

До джерел методики розслідування відносяться:

- передовий досвід органів внутрішніх справ, прокуратури і судів по розслідуванню злочинів; експертна практика криміналістичних, судово-медичних і інших установ;
- положення загальної теорії криміналістики, криміналістичної техніки і тактики; у методиці втілюються акумульовані положення і рекомендації техніки і тактики. Вони знаходять реальне втілення в розслідуванні;
- норми кримінального закону, що встановлюють ознаки окремих злочинів, норми кримінально-процесуального закону, що визначають предмет і межі доведення;
- положення кримінології, теорії ОРД загальної і судової психології, судової статистики, теорії інформації, організації праці і управління, а також даних інших наук. Наприклад судової медицини, психіатрії, судової бухгалтерії і т.п. [2].

Літературу доцільно записувати, зазначаючи всі дані про роботу: прізвище та ініціали автора, назву монографії, статті чи збірника статей, тез, місце, рік видання, назву видавництва, кількість сторінок, зміст або цитати.

Посилює достовірність одержаних результатів комбіноване використання джерел різних типів, але дуже важливо, щоб ці джерела точно відповідали поставленим завданням і співвідносились із темою наукової роботи. Фактичний матеріал найзручніше записувати із